

BESLUTSPROTOKOLL

Sammanträdesdatum

2024-03-20

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienum: SKR 231214b, Sobona 2023/0074

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 20 mars 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Räddningstjänsten Storgöteborg

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av Sobona, Kommunal, Allmänkommunal verksamhet samt AkademikerAlliansen.

Beslutet expedierat 2024-04-09

Ordförande

Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Räddningstjänsten Storgöteborg

Räddningstjänsten Storgöteborg (RSG) har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5 samt från Bilaga R till AB.

Ansökan omfattar all operativ personal inom förbundet och avser vakthavande befäl, 8 regionala insatsledare, 16 insatsledare, 32–36 larm- och ledningsoperatörer samt larm- och ledningsbefäl, tjänstgörande på ledningscentralen, 90 styrkeledare samt 350 brandmän

Räddningstjänsten Storgöteborg är ett kommunalförbund (räddningstjänstförbund) som ansvarar för räddningstjänsten och förebyggande skydd mot brand i nio kommuner (Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungssund och Tjörn).

Förbundets verkar inom en storstadsregion med en komplex och föränderlig samhälls- och riskbild med omkring 935 000 invånare. Inom området finns bland annat tätbefolkad innerstadsbebyggelse, stora industrier, omfattande hamnverksamhet, raffinaderier och lagring av petroleumprodukter, stora publika anläggningar samt viktiga besluts- och kunskapscentrum. Det finns även landsbygd med stora områden av både åkermark och skog. Områdets västra sida utgörs av en lång kuststräcka med skärgård och skärgårdsbebyggelse.

Förbundets operativa verksamhet är uppdelad i s.k. Team. Det finns tre Team – Öst, Norr och Syd. Inom varje Team finns fyra heltidsstationer, deltidsstationer finns inom Team Syd och Öst (tre i vardera). Därutöver finns ett antal räddningsvårn. De olika teamen har olika kompetensområden, vissa områden finns i flera av teamen medan vissa bara finns i ett av dem.

I förbundet arbetar personalen på brandstationer och vid larm- och ledningscentralen tvåskift med delat dygn på vardagar samt dygn på lördagar och söndagar.

Vakthavande befäl, regionala insatsledare och insatsledare arbetar i kombinations-tjänster. Cirka hälften av tiden utgörs av operativ tjänstgöring i funktionerna och andra hälften utgörs av kontorstjänst med egna uppdrag, mötestid och utbildning/övning.

Dessa funktioner har unika och efterfrågade kompetenser som behövs i olika processer och möten med andra samhällsaktörer. Det gäller exempelvis processer kopplat till förutsättningar att genomföra räddningsinsatser vid komplexa byggnadstekniska miljöer, såsom i höga hus och undermarks- anläggningar, behov av att delta i olika processer kopplat till brottsutredningar etc. Detta gör att vakthavande befäl, regionala insatsledare och insatsledare ofta efterfrågas av andra samhällsaktörer, och är helt avgörande för fortskridandet av olika större infrastrukturella projekt. Detsamma gäller hastigt inkomna ärenden som behövs hanteras skyndsamt, såsom sakkunnigutlåtanden i samband med anlagda bränder där polisens brottsutredningar annars blir lidande.

Som skäl för sin ansökan om dispens har förbundet bland annat anfört.

Under semesterperioden (juni-augusti) är kompetensförsörjningen på brandstationerna en stor utmaning. Belastningen på organisationen avseende antalet räddningsinsatser är lika hög under denna period som övriga perioder men tillgänglig personal med rätt kompetens begränsas av semesterledigheter och annan frånvaro.

Kommunerna ska själva, så långt det är möjligt, klara att hantera de olyckor som kan uppstå utifrån de lokala riskerna. De förväntas dessutom samverka kring händelser de inte kan klara att hantera själva. När en kommun och en regions egna resurser inte räcker till vid en olycka, när händelsen är alltför komplex, alltför stor eller långdragen, finns nationella förstärkningsresurser inom olika områden. Resurserna kan i vissa fall också användas internationellt. Förbundet upprätthåller sju nationella resurser.

Förbundet befarar att resultatet av att inte kunna schemalägga 24-timmars arbetspass kan slå hårt mot den flexibilitet och uthållighet som finns i dagens schema samt kan innebära att förbundet saknar möjlighet att kalla in personal när det behövs.

Förbundet har analyserat ett antal scheman där det finns för- och nackdelar för verksamheten utan att finna ett schema som skulle lösa verksamheten.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Räddningstjänsten Storgöteborg söker dispens under ett år för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring enligt nuvarande schema, med dygnspass under helger. Ansökan som avser förbundets heltidsstyrka, är inte avgränsad till någon specifik situation, visst arbete, viss kompetens eller till viss tidsperiod eller andra omständigheter.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

På ett övergripande plan handlar det om att man vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Förbundet har framfört en rad skäl för sin dispensansökan samt beskrivit vilka åtgärder som har vidtagits för att kunna förlägga enligt AB/Bilaga R. Förbundet har särskilt pekat på svårigheter att planera den lagstadgade sommarsemesterledigheten med bibehållen kompetensnivå.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Räddningstjänsten Storgöteborg ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden, ovan, beviljar Arbetstidsnämnden dispens under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring under helger i grundschema samt för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för utbildningar och övningar som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.